

Epäonnistunut sodanjulistus ja pullantuoksuiset äidit. Hyvä äitiys Äitien Sota -tv-sarjassa

Mari Lehto & Suvi-Sadetta Kaarakainen

Informaatioteknologian kehitys ja etenkin sosiaalisen median suosio on 2000-luvulta lähtien mahdollistanut äitien osallisuuden äitiyspuheeseen aiempaa laajemmin. Äitiys puhuttaa myös sosiaalisen median ulkopuolella. Tämä artikkeli pureutuu Liv-kanavan Äitien sota tosi-tv-ohjelmaan ja siinä tuotettuihin hyvän äitiyden määrittelmiin. Pohdimme myös, miten Lauren Berlantin julman optimismin ajatus suhteutuu äitien tuottamiin hyvän äitiyden määrittelyihin.

Johdanto

Helmikuussa 2015 alkoi Liv-kanavan uutuusformaatti *Äitien sota*. Kymmenessä jaksossa naiset kisaavat toisiaan vastaan viikon äiti -tittelistä. Jokaisessa jaksossa kolme äitiä pisteyttää toinen toisensa kodin ja äitiyden perusteella. *Äitien sota* on jatkoa sähköpostilistojen, nettisivustojen, keskustelupalstojen, blogien ja Facebookin digitaalisissa yhteisöissä käydylle äitiyden määrittelykamppailulle, joka perustuu vahvasti arvosteluun, vertailuun ja ajatukseen yhdestä oikeasta tavasta olla äiti.

Nykypäivän äitien laaja näkyvyys mediassa on korvannut aiempien vuosikymmenten poissaolon populaarikulttuurin ja julkisen puheen kentältä. Äitiyden populaarikulttuurin representaatioita tutkinut E. Ann Kaplan (1992, 3) on todennut, että vielä 1980-luvun alussa äidit, omia oikeuksiaan hallitsevina subjekteina, olivat hyvin vähäisen teoreettisen ja tutkimuksellisen kiinnostuksen tai määrittelyn kohteena. Äidit olivat läsnä kaikkialla, mutta marginaalissa. Jos äidit olivat keskiössä, niin he olivat usein hyökkäyksen, kritiikin tai valituksen kohteina, yleensä lapsiin liitetyn diskurssin osina. (Kaplan 1992, 3.) Samankaltaisia ääniä on kuulunut suomalaisen (nais)historiantutkimuksen kentältä. Ritva Nätkin (1997, 22) puhuu naisjuonesta, joka oli vielä 1990-luvulle tultaessa jäänyt erityisesti suomalaisuuden tutkimuksessa vähäiseksi.

1980-luvun kuluessa heräsi kuitenkin kiinnostus äitiyttä ja äitejä kohtaan niin tutkimuksessa kuin populaarimmassakin keskustelussa (Nopola 1991; Kaplan 1992; Bassin, Honey & Kaplan 1994). Äidin rooli nähtiin tiukempina kuin naisen rooli yleensä. Debatin keskiössä olivatkin useimmiten äitiyden mahdollisuuksien rajat. (Nopola 1991; Jokinen 1996, 13–15.) Teknologinen kehitys ja siihen liittyvä mediamaailman murros on lisännyt äitien mahdollisuuksia osallistua keskusteluun. Muutos liittyy mediatekstien, yleisöyden ja teki-jyyden suhteissa tapahtuneeseen murrokseen, josta mediatutkimuksessa on puhuttu internetin ja sosiaalisen median yhteydessä jo pitkään (Noppi & Hautakangas 2012, 13; esim. Livingstone 2004). Tällä hetkellä populaarijulkisuudessa äideistä ja äitiydestä puhutaan

enemmän kuin koskaan. Äitiydestä käytävä julkinen keskustelu ei ole enää yksinomaan ammattilaisten, kuten varhaiskasvattajien ja psykologien käsissä, vaan keskusteluun osallistuvat esimerkiksi suositut äitiysbloggaajat.

Äitiysblogeja tutkineen Morrisonin (2010) mukaan äitiydestä ja perheestä kirjoittavat bloggaajat pyrkivät usein tietoisesti vaikuttamaan julkiseen keskusteluun äitiydestä, mutta äitiysblogien retoriikkaa tutkinut Madeline Yonker (2012, 195) väittää, että äitiysblogien radikaalisuutta on liioiteltu. Yonkerin tutkimissa blogeissa puhuttiin paljon kyvyttömyydestä toteuttaa ideaalista äitiyttä, mutta avointa konventionaalisen äitiyden torjumista tai vastustamista hän ei niistä löytänyt. Onkin tärkeää huomioida, että vaikka äitiyden valinnoista on tullut keskeinen osa populaarikulttuurin kuvastoa, lisääntynyt näkyvyys ei automaattisesti tarkoita keskustelun moninaistumista. Päinvastoin artikkelimme osoittaa, että lisääntyneestä näkyvyydestä huolimatta julkinen puhe äitiydestä on edelleen vahvasti kytköksissä hyvän ja huonon äitiyden normeihin ja että äidit nousevat yhä usein puheenaiheiksi nimeämään arvioinnin kohteina.

Modernia äitiyskulttuuria tutkineen Judith Warnerin mukaan kotiäitien ja työssä käyvien äitien vastakkainasettelusta on siirrytty tilanteeseen, jossa *kaikista* äitiyden valinnoista on tullut naisille identiteetin rakennuspalikoita. Hän näkee, että nykykulttuurissamme on mahdollonta olla enää vain äiti. Äitiyden kentällä tehdyistä valinnoista ja niistä käydyistä kiistoista on tullut uudella tavalla naisten identiteettien perusta. Viime kädessä kiistat äitiyden valinnoista kiteytyvät aina siihen, mitä on tai ei ole hyvä äitiys. (Warner 2010, 6.) Se, miten äiteinä eletään ja miten äitien toimia yhteiskunnan taholta kontrolloidaan ja muokataan, on sidoksissa siihen, miten äitiyttä kulttuurisesti hahmotetaan (Vuori 2003, 39).

Näihin äitien ohjelmassa jakamiin kulttuurisiin odotuksiin peilaamme Lauren Berlantin ajatusta julmasta optimismista (Berlant 2011). Berlantin mukaan julma optimismi näyttäytyy suhteissa, joissa ihminen kiintyy itselleen tavoittelun arvoiselta näyttävään ja hyvää lupaavaan tavoitteeseen, joka onkin pohjimmiltaan hänelle haitallinen. Hyvän äitiyden kohdalla optimismin tulkintamme mukaan tekevät juuri ne moninaiset vaatimukset, joita äitiyteen kohdistetaan kulttuuristen odotusten, institutionaalisen äitiyden ja äitien omien kokemusten tasoilla. Näiden (usein artikuloimattomien) vaatimusten keskinäinen ristiriitaisuus korostaa julmuutta.

Hyvä äitiys on täynnä lupauksia. Berlant ulottaa optimismin koskettamaan (mahdollisesti) mitä tahansa tavoittelusuhteita määritellään sen hyvää elämää kohti liikuttavaksi voimaksi (Berlant ei siis puhu optimismista konventionaalisen optimismin määritelmän mukaan). Tavoittelun kohde sisältää aina lupauksia, jotka meidän on mahdollista saavuttaa. Lupaukset voivat olla mitä tahansa ihmisten, ideoiden, asioiden tai instituutioiden muodossa, ja mitä läheisempi tavoittelun kohde on, sitä lähempänä myös sen edustamat lupaukset ovat. (Berlant 2011, 2, 23-24.) Äitiysneuvolassa saatujen ohjeiden ja suositusten muodossa lupaukset voivat olla hyvin konkreettisia. Noudattamalla tiettyjä elämäntapoja on mahdollista lunastaa hyvän äitiyden alku. Lapsen synnyttyä hyvä äitiys sen sijaan sisältää moninai-sempia lupauksia, joita määritellään lukuisilla eri tahoilla. Lapsen tarpeiden täyttäminen, kiintymyssuhteen toteutuminen, läsnäolo, äidin omien tarpeiden kuunteleminen, kasvatuse-metodien oikea valitseminen ja niiden noudattaminen tai vaikkapa kysymys kotihoidosta tai työelämään palaamisesta sisältävät kaikki hyvän äitiyden mahdollisia lupauksia. Onnistumista tavoittelevan äidin on paitsi osattava valita oikein myös täytettävä lupauksen vaatimukset. *Äitien Sodassa* äidit pyrkivät täyttämään näitä lupauksia hyvän äitiyden määrittelysillään mutta toisaalta myös tuottavat niitä.

Äitien sodan kysymyksenasettelu ja nimi asettavat sen tässä määrittelykamppailussa asemaan, jossa äitiyttä katsotaan ensisijaisesti toisten äitien tarkkailun ja kritiikin kohteena.

Kysymme, miten ja missä yhteyksissä hyvä äitiys määritellään ja löytyykö äitien puheesta kaikuja julmasta optimismista. Lopuksi pohdimme myös, miten se, että äitiyttä tuotetaan nimenomaan tosi-tv:ssä, muokkaa puhetapoja ja miten sosiaalisen median riitadiskurssit siirtyvät tosi-tv:n kohtaamisiin. Tulkintamme rakentuu aineistossa toistuvien teemojen ja puhetapojen seuraamisen ja niiden taustalla vaikuttavien kulttuuristen odotusten purkamisen vuorovaikutteisessa prosessissa (ks. esim. Aalto 2012, 60–61). Purkaessamme visuaalista aineistoa tekstuaaliseen muotoon hyvin nopeasti esiin nousi toistuvia teemoja, joita erittelimme eri kategorioihin. Näiden teemojen ja kategorioiden analyysi toteutettiin ohjelman ja ohjelmasta tehtyjen tekstitulkintojen lähiluennalla. Kiinnitimme huomiota äitien puheessa suoraan ilmaistuihin määritelmiin hyvästä äitiydestä, mutta myös tapoihin, joilla he sanallistivat omaa toimintaansa, kritisoivat tai kehuivat toisia ja puhuivat äitiydestä sekä siihen liittyvistä asioista yleisellä tasolla. Myös yleisemmän tason puhe sisälsi implisiittisiä viittauksia hyvään äitiyteen.

”Tämä on Äitien Sota!”

Kotimaista *Äitien sota* tosi-tv-ohjelmaa mainostettiin loppuvuonna 2014 mainosvideolla (Liv.fi 2014), jossa kolmea hyvin erityyppistä äitiä esittävää näyttelijää istuu sohvalla ja keskustelelee yhden tyttären twerkkaus-harrastuksesta. Toiset äidit arvostelevat harrastuksen sopivuutta lapselle. Arvostelut kiinnittyvät eroottisen tanssin moraalittomuuteen ja ilmiöön liittyvään lapsen meikkaukseen. Mainosvideossa korostetaan äitien erilaisuutta ja luodaan odotus nimensä mukaisesta sotaisasta äitien taistosta. Puffia äitien sotaisasta ilottelusta esitettiin aina varsinaisen ohjelman alkuun asti. (Liv.fi 2015.) Ristiriitojen korostaminen toistuu ohjelman mainostekstissä:

Miten äiti selviytyy arkipäivän taisteluista? Kukapa sen tietäisi paremmin kuin toinen äiti! Äitien sodassa kolme erilaista äitiä pääsee arvostelemaan toistensa arkea. He antavat kouluarvosanan toisilleen kodinhoidosta ja kasvatuksesta. Jakson lopussa nähdään, kuka on kerännyt parhaat pisteet ja kruunataan viikon äidiksi. (ÄS 2015.)

Mainosten lisäksi formaatti itsessään tuottaa hyvän äitiyden raameja ja pyrkii ohjaamaan ohjelmaan osallistuneiden äitien toimintaa. Äitien tehtävänä on arvostella kanssakisaajiensa äitiyttä kasvatustapojen ja kodin järjestyksen perusteella. Kaikki ohjelman ensimmäisen kauden kymmenen jaksoa noudattavat samaa tositelevisiolle tyypillistä ohjelmapihkaa, jossa samoina pysyvien, valmiiksi selostettujen osuuksien jälkeen seuraa kullekin jaksolle erityiset kohtaukset.

Äitiys kuvataan heti ohjelman alkumetreillä suoritukseksi: taisteluna arjen haasteita vastaan, jossa ”parhaan äidin on voittaakseen venyttävä huippusuoritukseen tai paljastettava toisten tumpelointi” (ÄS jakso 1). Formaatin kerronta ammentaa retoriikkansa ”nettiäitien” populaarijulkisuuden sotaisasta kuvastosta, jossa äidit on totuttu näkemään toistensa kimppuun hyökkäävinä, jopa hieman naurettavina hahmoina (Kaarainen 2014; Warner 2010, 6).

Arjen haasteista selvitäänkin käymällä taisteluun: ”Kun pullantuoksuisen äidin kimppuun hyökätään, siitä on leikki kaukana. Onko toinen äiti toiselle susi vai löytyykö sisarellista tukea?” (ÄS jakso 1.) Vaikka sisarellisen tuen mahdollisuuteen viitataan, on vastakkainasettelu formaatin kiinnostavuutta kannatteleva voima. ”Kumpi toimii paremmin, tiukka ote vai löysä pipo?” -tyyppinen dualismi läpäisee koko kauden (ÄS 2015). Tämä on tava-

nomaista tosi-tv-formaateille, joissa rakennetaan keinotekoisia skandaaleja ja pyritään herättämään suuria tunteita (Hautakangas 2005, 153).

Ristiriitoja korostaneet ennako-odotukset eivät lunasta lupauksiaan ohjelman toteutuksessa. Ohjelmaan on valikoitunut melko homogeenisiä äitikolmikoita, joita yhdistää jokin lapsiin tai elämäntilanteeseen liittyvä tekijä, kuten yksinhuoltajuus tai julkisuus. Mainosvideosta tulkittavissa olevat luokkaerot tai voimakkaasti toisistaan poikkeavat kasvatukselliset periaatteet eivät äitien puheessa toteudu. Eroja yritetään korostaa päähenkilöiden esitteilyssä asettamalla heidät elämäntilanteen, kasvatusperiaatteiden tai elämänasenteen määrittämiin kategorioihin. Jaottelu toimii vastakkainasettelun ja sotaisan kuvaston rakentamisen keinona. Juontaja nimeää muun muassa työn ja lapsen hoidon saumattomasti yhdistävän äidin ”aktiiviseksi äidiksi” (ÄS jakso 3), lapsentahtisuuden nimeen vannovan äidin ”hippiäidiksi” (ÄS jakso 1) ja tavoitteellisesti kuntosalilla käyvän äidin ”timmimimmiksi” (ÄS jakso 1). Vastakkainasettelua korostava ja arvosteluun perustuva formaatti ohjaa äitejä osallistumaan kategorisointiin: ”Mä olen natsimutsi”, toteaa tiukkojen sääntöjen varaan perustuvaan kasvatukseen uskova äiti kauden nelosjaksossa.

Äitien tehtävänä on arvioida toisiaan yhden arkisen päivän perusteella. Äitiyttä punnitaan kasvatuksen ja arjesta selviämisen lisäksi kodin perusteella. Jokainen jakso rakentuu äitien komentokeskuksen, kotien ja äitien päivittäisten toimintojen väliseen jännitteeseen. Komentokeskuksessa muut äidit istuvat suuren tv-ruudun ääressä ja tarkkailevat arvosteltavana olevaa äitiä. Katsojille leppoisana näyttäytyvään arviointitilanteeseen juontaja luo särmiä kertomalla, että ”kyttäyskeikka” onnistuu uusimman videoteknologian avulla (ÄS 2015).

Kun arkea on seurattu tv-ruudulta, pääsevät arvosteluvuorossa olevat äidit konkreettisesti tarkastamaan kilpasiskonsa kodin. Jakson lopuksi on voittajan julkistamisen aika. Kertoja luo jälleen jännitettä kutsumalla äidit ”toverituomioistuimen” eteen ja muistuttaa, ettei tuomiosta voi valittaa: ”vain yksi kolmesta naarastiikeristä voi karjua ravintoketjun huipulla”. Äidit sen sijaan jaksosta riippuen joko ylistävät toisiaan (esim. ÄS jakso 1) tai hyvässä hengessä kertovat, mitä hyvää ja merkillepantavaa olivat toistensa arjessa nähneet (esim. ÄS jakso 7). Lopuksi kertojaääni huomauttaa, että tärkeintä ei ehkä aina olekaan voitto vaan kokemusten jakaminen toisten äitien kanssa. Voittaja on silti äiti, joka kaikkein parhaiten pystyy lunastamaan hyvän äitiyden odotukset.

Hyvä äiti on aidosti läsnä

Jokaisessa *Äitien sota* -jaksossa osallistujia pyydetään määrittelemään ”täydellinen äiti”, kertomaan omasta äitiydestään sekä arvioimaan toistensa suoritusta. Aineistosta käy ilmi osallistujien olevan yhtä mieltä siitä, että hyvä äiti asettaa lapsen tarpeet etusijalle. Sitä, mitä tällä käytännössä tarkoitetaan, ei juurikaan avata, vaan kuuntelijan ikään kuin odotetaan automaattisesti ymmärtävän mihin puhuja viittaa, kun hän kertoo elävänsä ”lasten ehdoilla”: ”Lapsi on edellä aina” (ÄS jakso 5) sekä ”Ensin hoidetaan lapsen tarpeet, sitten vasta mietitään itseä” (ÄS jakso 6). Tämä näkemys heijastuu myös jaksossa 8, jossa yksi äideistä on etävanhempi. Äiti on edelleen yleisesti se vanhempi, jonka odotetaan olevan läsnä. Kirsi Nousiaisen (2004) mukaan ajatus siitä, että äiti voisi jättää lapsensa vapaaehtoisesti isälle, on kulttuurisesti ei-hyväksyttävä. Nousiaisen haastattelemat etä-äidit olivat saaneet kielteistä palautetta ja heitä oli pidetty huonoina äiteinä. Äitiyden ahtaat kulttuuriset normit asettavat naisen tilanteeseen, jossa hänen on pystyttävä perustelemaan tekemänsä ratkaisu erityisen hyvin. (Nousiainen 2004, 63–69.) *Äitien sodassa* etä-äidin valinta ei yllättäen herätä edes ihmetteleviä reaktioita vaan toiset äidit antavat sille siunauksensa. Peruste-

luna käytetään taas lapsen etua: ”Lasten takia tehnyt ratkaisun. Kaikkea muuta kuin itsestä.” (ÄS jakso 8.)

Pelkkä fyysinen läsnäolo ei riitä. Osassa puheenvuoroista arvotetaan vahvasti läsnäolon laatua. Jaksossa 9, yksi osallistujista määrittelee huonon äidin äidiksi, joka ”ei ole läsnä aidosti”. Toinen perustelee kotiäitiyttä seuraavasti: ”Jos on kotona, ehtii leikkiä eikä vain suorittaa.” (ÄS jakso 4.) Kotiäitien ja työssäkäyvien äitien vastakkainasettelua tutkineet Johnston ja Swanson (2004, 498) väittävät, että suhteesta työhön on tullut standardi, jonka perusteella määritellään ”hyvä” äiti. Kotiäitien mukaan ihanteellinen äiti on aina läsnä ja asettaa lasten tarpeet itsensä edelle. Työssäkäyvät äidit taas uskovat, että onnellisella äidillä on onnellinen lapsi ja onnellisuuteen tarvitaan useita eri rooleja ja kiinnostuksen kohteita äitiyden lisäksi. (Johnston & Swanson 2004, 498.) Suomalaisessa kontekstissa kotiäitiyden määritelmä on kuitenkin hyvin toisenlainen kuin esimerkiksi angloamerikkalaisessa. Jo 1950-luvulta lähtien on palkkatyö ollut meillä myös äitien kohdalla moderni elämäntapaan kuuluva normi, ja jo sitä ennen naisten työskentely maatalouden parissa on ollut tavallista (Julkunen 1994, 179–185; Nätkin 1997, 153). Kotiäitiys nousi esiin varsinaisesti vasta 1990-luvun keskustelussa ja kotihoidon lisääntyminen on ollut Suomessa vahvasti sidoksissa lastenhoitopolitiikan taloudellisiin kysymyksiin muun muassa kotihoidontuen muodossa (Anttonen & Sointu 2006, 72–73). Tavallisesti kotiäitiys on suomalaiselle äidille vain yksi, verrattain lyhyt jakso elämässä.

Äitien sodassa ei varsinaisesti aseteta vastakkain työssäkäyviä ja kotiäitejä. Sen sijaan äitien puheessa korostuu ambivalenssi, jonka tutkijaäitien kirjoituksia perheen ja työn yhteensovittamisesta väitöskirjassaan analysoinut Mona Mannevu (2015, 178) määrittelee ”tavaksi olla maailmassa ristiriitaisten vaatimusten keskellä”. Mannevuon (2015, 171) mukaan suurin osa tutkijaäideistä oli omaksunut ajatuksen ”todellisesta” intiimistä suhteesta lapseen, joka ilmenee tietynlaisen läsnäolon puitteissa. Myös he olivat huolissaan siitä, ovatko ”todella läsnä”. Mannevu liittää huolen tietoisuuteen siitä, että työtä tekevän äidin tulee sukupuolittuneessa perhekulttuurissa oikeuttaa työssäkäyntinsä osoittamalla olevansa kunnollinen äiti ja puoliso (Mannevu 2015, 171; Jokinen 2005; Anttila 2012).

Myös Mannevu peilaa tutkijaäitien kokemuksia Lauren Berlantin julman optimismin teoriaan. Berlantin teoriassa optimismi viittaa toiveikkuuden ja jatkuvuuden tunteisiin, joiden kautta oma merkitys maailmassa määritellään. Julmaksi optimismin tekee se, että samat rakenteet, jotka optimistisen sitoutumisen mahdollistavat, myös saattavat estää subjektin kukoistamisen. (Mannevu 2015, 163.) Berlantin mukaan optimismi on siis julmaa vain silloin kun tavoittelun kohde, esimerkiksi tässä yhteydessä hyvä äitiys, vaikeuttaa tavoitteeseen pääsyä (Berlant 2011, 1). *Äitien sodassa* tämä näkyy vaatimuksissa, joita äidit asettavat itselleen. Äitien odotetaan omistautuvan lapsilleen, mutta samaan aikaan vallalla ovat tehokkuutta ja oman edun tavoittelua suosivat ihanteet, jotka ovat täysin vastakkaisia tällaiselle epäitsekkyydelle (Hays 1996, 9, 97).

Toiveikkuus on julmaa optimismia, jossa subjektin tavoitteet johtavat ristiriitatilanteeseen, jossa yksi hyvän äitiyden hyve sulkee pois toisen. Samalla kun ohjelman osallistujat alleviivaavat kokonaisvaltaisen läsnäolon ja lapsen edun tärkeyttä, he myös painottavat itsensä toteuttamista sekä äidin omaa aikaa. Puheenvuoroissa korostetaan kuinka tärkeää on pitää itsestään huolta. Äiti ei saa ”unohtaa itseään” (ÄS jakso 5) ja äidin ”pitää antaa itselleen aikaa” (ÄS jakso 1). Äitiyden kulttuurisia odotuksia väitöskirjassaan tutkinut Kristiina Berg (2008) nimeää lapsen tarpeita korostavan puhettavan lapselle omistautuvaksi ja vastaavasti äidin yksilöllisiä tarpeita korostavan puhettavan itseään toteuttavaksi. Bergin mukaan ammattilaispuhe painottaa lapsen tarpeisiin vastaamista, kun taas mediapuheessa korostu-

vat odotukset naisen itsenäisyydestä ja omien tarpeiden huomioimisesta. (Berg 2008, 151.) Vastakkaiset odotukset ja puhettavat tekevät hyvästä äitiydestä saavuttamattoman.

Naiset, joista tulee äitejä, saattavat sopeutua vallalla oleviin kulttuurisiin narratiiveihin, mutta he voivat myös vastustaa niitä, tuntea hämmennystä tai ahdistusta niiden takia (Sevón 2011, 64; Andrews, 2002). Ohjelmassa yksi osallistujista sanoo: ”Mulla on oma elämä, raaskin jättää lapset ja lähteä etelään miehen kanssa viikoksi eikä tule huono omatunto.” (ÄS jakso 8.) Esimerkki on yksi harvoista, joissa aktiivisesti vastustetaan läsnä olevan äidin kulttuurista narratiivia. Vastustus, joskin peitellymmin, oli läsnä myös vaativan ja aikaa vievän työn ja äitiyden yhdistävien osallistujien arjessa. Ensimmäisen jakson parhaaksi äidiksi palkittiin entinen Miss Suomi -finalisti, joka onnistui sovittamaan yhteen pitkät työpäivät ja pienen lapsen kasvattamisen. Muut äidit näkivät voittajan elämäntavan valintana saada molemmat – uran sekä lapsen – ei niinkään tietyn äitiysihanteen vastustuksena. Erilaisia näkemyksiä edustavat äidit eivät tässäkään jaksossa kritisoineet toistensa valintoja, mutta lopussa lapsentahtisen kasvatuksen nimeen vannonut osallistuja alkoi muiden vaikutuksesta kyseenalaistaa elämäntapaansa, jonka seurauksena omaa aikaa oli vähän. Tämän voi nähdä vastakkaiseen kulttuuriseen narratiiviin taipumisena, johon ei painostettu arvostelemalla vaan paremminkin suostuteltiin.

Äitien minäesitykset syntyvät suhteessa kulttuurisesti ja sosiaalisesti kiteytyneeseen kuvaan äitiydestä, mutta eivät silti ole siitä täysin riippuvaisia (Jokinen 1996, 17). Erilaiset naisen roolit eivät enää sulje toisiaan pois yhtä ehdottomasti kuin ennen. Esimerkiksi ehkäisyn myötä lapsen saaminen voi olla tietoinen valinta, ja lapsettomuutta voidaan hoitaa lääketieteellisesti. Nykyinen lisääntymisteknologia mahdollistaa raskauden ilman heteroseksuaalista suhdetta, ja kotiäiti ja työssä käyvä äiti kohtaavat useimmiten saman äidin hahmossa eri elämänvaiheissa. (Vuori 2003, 40.) Arvojen ja normien höltymisestä huolimatta *Äitien sodassa* toistetaan tiukkarajaisia ja normittavia puhetapoja äitiydestä. Ensimmäistä kertaa äidiksi tulleiden naisten kokemuksia tutkineen Tina Millerin (2005) mukaan naiset pyrkivät normaaleista vaikeuksista kertoessaan painottamaan vallitsevia normatiivisia hyvän äitiyden diskursseja. Kun vaikeita kokemuksia pidetään epäluonnollisina, niitä päädytään vähätteleämään tai niistä ei kerrota laisinkaan. Vähättely ja salailu puolestaan vahvistavat äitiyteen liitettyjä normatiivisia odotuksia. (Miller, 2005, 26, 99, 110–111, 147.)

Roolin ahtauden takia sen kyseenalaistaminen on vaikeaa. *Äitien sodassa* osallistujien puhetta ohjaavat valmiit kysymykset ”täydellisestä äidistä”; määritelmä, joka herättää osallistujissa myös kritiikkiä. Lopun arvostelussa päädytään yhdeksikköön, koska kymppin äitiys nähdään mahdottomana saavuttaa. Sen sijaan keskustelijat toistelevat jokaisen äidin olevan täydellinen äiti omalle lapselleen: ”Jokainen äiti on omalle lapselleen kymppi” (ÄS jakso 1) ja ”Omasta mielestäni oon paras äiti omille lapsilleni” (ÄS jakso 8). Osallistujien puheessa tuotetaan ajatusta sisäsyntyisestä äidinvaistosta, jonka jokainen äiti hallitsee. Ajatus on lähtöisin 1970- ja 1980-luvuilta, jolloin äidinvaisto alkoi tarkoittaa äitien itsestään hallitsemaa, sukupolvelta toiselle siirtyvää syvempää tietämystä lapsen parhaasta (Heikkilä 1999, 234).

Vaikka puhetta hyvästä äitiydestä tuotetaan pitkälti vastauksena ohjelmassa esitettyihin kysymyksiin, äitiyden määrittelyjä esiintyy myös vapaammin tuotetussa puheessa naisten kertoessa omasta perhe-elämästään ja seuratessa toisten elämää. Tietty jämpäisyys ja päättäväisyys korostuu hyvän äitiyden merkinä. Osallistujat puhuvat ”rajoista ja rutiineista”, (ÄS jakso 5) sekä käyttävät sanoja kuten ”topakka”, (ÄS jakso 8) ”järjestelmällinen” (ÄS jakso 9) ja ”määrätietoinen” (ÄS jakso 4). Yksi äideistä kuvailee itseään ”tiukaksi kasvattajaksi, joka leijonan lailla suojelee lapsiaan” (ÄS jakso 4). Kaikesta lapseen keskittymisestä huolimatta ohjelmassa toistuu ajatus liiallisen huolehtimisen vahingollisuudesta. Äidillä

tulee olla oma elämä ja hänen täytyy muistaa pitäytyä liiallisesta paapomisesta. Hyvä äiti nähdään tiukkana kasvattajana, joka luo lapsen läheisen suhteen mutta välttää samalla ylihuolehtivuutta. (Ks. Vuori 2003, 44.) Kun jaksossa 8 yhtä osallistujista kuvataan ”ihanneäidiksi”, käy ilmi, että hänkään ei ole täydellinen: ”Passaa vähän liikaakin.”

Osallistujien puhetta hyvästä äitiydestä läpäisee tasapainottelu täysin vastakkaisten ihanteiden välillä. Yhdeksikön arvoinen äiti, joka on ”omalle lapselleen kymppi” esitetään mahdollisena positiona, mutta toisaalta samaan aikaan asetetaan tavoitteita, jotka sulkevat toisensa pois. Riittävän hyvä äitikin näyttäytyy siis julmana konstruktiona, jonka saavuttaminen on mahdotonta. (Mannevuori 2015, 160; Berlant 2008.)

Perheruokailu, media ja osallistuva isä

”Ehdottomasti hyvä äiti leipoo ja tekee ruokaa lapselleen.” (ÄS jakso 8.)

Yhteinen ruokailuhetki korostuu *Äitien sodassa* hyvän äitiyden merkinä. Kuudennessa jaksossa kotitarkastusta tekevät äidit huomioivat, että yhden osallistujan jääkaappi on lähes tyhjiällä. He nostavat esiin, että jääkaapin omistaja oli tilannut kakkua muualta sen sijaan, että olisi tehnyt sen itse. Tarkastuksissa kiinnitetään huomiota niin ikään ruoan terveellisyyteen, enemmän tai vähemmän huumoriksi tarkoitetuilla heitoilla kuten: ”Siideri maistuu, huonoja rasvoja.” (ÄS jakso 1.) Lisäksi naisten puheessa toistuu ilmaisu ”pullantuoksuisen”. Termiä käytetään ironiseen sävyyn kuvaamaan perinteisiä odotuksia, mutta myös aidon ihailevasti: ”Kyl on pullantuoksuisen äidin näköinen. Sellainen täydellinen äiti.” (ÄS jakso 8.) Jaksossa 4 keskustellaan pöytätavoista, kun ”tiukan” ja ”rennon” äidin välille haetaan vastakkainasettelua. Tiukka äiti vaatii, että lautaset on syötävä tyhjiksi ja ruokapöydässä ei pelleillä, kun taas rento kilpasisko antaa lastensa hyppiä pöydällä.

On selvää, että hyvän äitiyden määrittelyssä ruokailulla on vahva merkitys, mutta ruuan laadun sijaan huomio keskittyy enemmän ruokailun sosiaaliseen puoleen. *Äitien sodassa* liputetaan vahvasti perheruokailun puolesta. Yhteisen ruokailun väheneminen herättää myös yleisempää huolta kasvatuksen ammattilaisten keskuudessa. Sydänliitto ja Mannerheimin lastensuojeluliitto ovat kunnostautuneet perheaterioiden puolustajina korostamalla yhdessä syömisen terveydellisiä ja kasvatuksellisia etuja, ja vuosina 2008–2009 hallitus toteutti Suomalaisen ruokakulttuurin edistämishojelman, jonka yksi pääperiaate oli ”Yhdessä syöminen” (Mälkiä & Arminen 2015, 135).

Perheruokailukeskustelun rinnalla kulkee huoli lasten liiallisesta median käytöstä. Neljännen jakson tiukka äiti antaa esikoisensa katsoa televisiosta vain Pikku Kakkosen ja senkin vain tiistaisin ja torstaisin. Jaksossa 7 puolestaan todetaan: ”Telkkari omassa huoneessa, se on aika jännä”. Toteamuksesta on aistittavissa, että teknologian tuominen pienen tytön huoneeseen ei ollut arviota suorittavan kilpaäidin mielestä ongelmatonta. Teknologian rooli perheiden elämässä onkin viime vuosien aiheuttanut yhä enemmän julkista huolta. Perheruokailua tutkineet Mälkiä & Arminen (2015, 156) ovat huolissaan niin perheaterioiden vähenemisestä kuin älylaitteiden lisääntymisestäkin siinä määrin, että pohtivat onko nykyajan lapsista tulossa ”keskustelukyvöttömiä ’laiduntajia’, jotka hotkivat ruokansa mahdollisimman nopeasti yksin ja palaavat medialaitteidensa ääreen” (ks. Caplan 1997).

Kiinnostavaa tässä keskustelussa on, että yhdessä ateriointi nähdään juuri perheyhteyden vahvistajana ja monissa puheenvuoroissa ruokailu ymmärretään ainoana mahdollisena yhdessäolon muotona. Kysymystä siitä, miksi perheen yhdessäolon ja lasten sosiaalistamisen pitää tapahtua juuri syömisen kautta, harvemmin esitetään. Kun lapsen perustarpeiden täyttämistä tehdään kokonaisvaltainen kasvatuksellinen kysymys, on keskustelu aiheen

ympärillä hyvin tunnepitoista ja moraalisesti latautunutta. Kyse ei ole enää vain ruokailusta vaan jälleen ”aidon” läsnäolon vaatimuksesta. Mälkiän ja Armisen (2015, 136) tutkimus-haastatteluissa kävi ilmi, että perheissä, joissa tämä yleisesti hyväksytty tapa kuului arkeen, ei asiasta tehty numeroa. Sen sijaan jos yhdessä ateriointia ei harrastettu, vanhemmat kokivat tarvetta perustella ja pahoitella tilannetta. Jotkut vanhemmat jopa kokivat syyllisyyttä siitä, että perhe ei ruokaile yhdessä. Sama ilmiö näkyy *Äitien sodassa*. ”Virallisten totuuk-sien” rooli on perheruokailun kohdalla vahva. Berlantia mukaillen samat rakenteet, jotka mahdollistavat optimistisen kiinnittymisen, saattavat aiheuttaa syyllisyyttä ja ahdistusta.

Yhteisen aterioinnin keskeisyys korostuu jaksossa 8, joka poikkeaa muista jaksoista siten, että aktiivisena osallistujana on myös isä. Kun isä lähettää lapset koulutielle voileivät kädessä, ”kyttäysvuorossa” olevat äidit paheksuvat: ”Meiltä ei lapset lähde leivät kädessä kouluun. Tai yleensä minnekään. Meillä istutaan ja syödään.” Toinen äiti on samaa mieltä: ”Joo ei meil kyl kansa pihalle lähetä syömään leipää.” Kun arvostelun alla olevat isä ja tytär ovat jo siirtyneet puhumaan tekemättä jääneistä läksyistä, jatkavat arvioitsijoina toi-mivat äidit edelleen aamiaisen syömisestä. ”Jotenkin vierastan sitä, että kuljetaan eväät kädessä.” ”Kyllä meillä kanssa aamupala syödään ensin ja sit vasta mennään.” Yhdessä syömisestä on niin vahva, että (jakson 8) alussa kapinallisena esiintynyt äiti, jonka lapset perheen isä lähetti leivät kädessä matkaan, kauhistelee itseään: ”Meil syödään pinaattilettuja, ihan hirveetä, oon niin huono äiti.” Ohjelman päätteksi hän palaa ruotuun: ”(Yhdessä syöminen) se on arvokasta, mun pitää muuttua.”

Äitien arvioinnissa kasvatustehtävän onnistuminen kiinnittyy siis vahvasti ruokailun oikeaoppisuuteen, mikä tulee näkyväksi isän epäonnistumisessa. Kuitenkin kohtaus loppuu siihen, että toinen äideistä toteaa, miten ihanaa on, että isäkin osallistuu aamurutiineihin. Tilanteen voi nähdä ohjelman arviointitilanteille tyypillisenä pyrkimyksenä välttää liikaa arvostelua, mutta sen voi tulkita myös niin, että juuri isän herpaantuminen aamiaiskysy-myksessä ikään kuin hieman lieventää normiston rikkomisen rangaistavuutta. Feministises-sä äitiystutkimuksessa onkin tuotu esille, että vastuu lapsen hyvinvoinnista lepää yhä vah-vasti äidin harteilla ja erityisesti ongelmatilanteissa syyttävä katse suunnataan yleensä äitiin (Sevón, 2009, 11; Alasuutari 2003; Hays 1996; Parker 1997; Phoenix, Woollett & Lloyd 1991; Tardy 2000).

Äitien sota -ohjelmassa isät loistavat poissaolollaan tai ovat sivuroolissa. Siitä huolimatta, että isän puuttuminen on viidennessä jaksossa nostettu teemaksi, isän osallistuminen arkeen esitetään muissakin jaksoissa melkein aina ikään kuin poikkeuksena. Ne tilanteet, joissa isä on läsnä ja aktiivinen, herättävät osallistujissa ihailevia kommentteja: ”Miten isä-kin osallistui perusarkeen, hieno juttu” (ÄS jakso 4) ja ”Se on nykyaikaa” (ÄS jakso 6). Kuvaa uudesta, osallistuvasta isästä rakennetaan asiantuntijoiden puheessa äidin kautta. Jaana Vuori huomioi, että asiantuntijat tuntuvat erityisesti painottavan sitä, että miehiä ei saa väkisin vaatia aktivoitumaan vanhempina vaan äitien ja asiantuntijoiden tulee heitä sii-hen lempeästi ja vaivihkaa houkutella. Äitiys otetaan annettuna, kun taas isyys on valinta. (Vuori 2001, 359.)

Siisti koti lasten ehdoilla

Kodin siisteys, kodikkuus ja toimivuus kuuluvat formaatin mukaan hyvään äitiyteen, sillä ”koti ratsataan ruoka-aineiden, siisteyden, järjestelmällisyyden ja muiden lasten kannalta tärkeiden asioiden suhteen”. (ÄS jakso 7.) Myös kodin ”ratsausta” tehdessään äidit nimesi-vät kodin siisteyden ja järjestyksen keskeisimmäksi seikaksi arvioinnissaan, ja siihen myös ensimmäisenä kiinnitettiin huomiota: ”Tääl on tosi siistiä. Paikat ojennuksessa” (ÄS jakso

5) ja ”Vaikka lastenhuoneessa oli paljon leluja niin kaikella oli oma paikkansa” (ÄS jakso 7). Äitien siisteyteen ja järjestykseen kiinnittyvät huomiot ovat formaatin ohjaamia kahdelakin tasolla: äidit arvioivat koteja tuotannon asettamien reunaehtojen puitteissa, mutta he olivat myös voineet valmistautua kuvausryhmän tuloon siivoamalla kotinsa. Kodin arviointi on osoitus siitä, miten kiinteästi kodin siisteys ja hyvä äitiys on kulttuurissamme liitetty yhteen.

Kodin siisteys ja järjestys on ollut osa kunnollisten kansalaisten, ja eritoten hyvien äitien, kuvastoa jo 1800-luvulta lähtien. Vielä 1900-luvun alussa puhtaus ja siisteys kodeissa oli tärkeää erityisesti terveydellisten vaikutusten takia, mikä liittyi yleisempään hygieniatietoisuuden lisääntymiseen ja kuolleisuuden kontrollointiin. Taustalla oli väestön hygieniavalistus, jonka johtotähtinä toimi ”ensimmäisen aallon” naisliike. (Saarikangas 2002, 44, 49–50; Nätkin 1997, 15.) Moderni puhdas koti oli ennen kaikkea naisten valtakunta, jonka varaan keskiluokkaisten perheenemäntien identiteetti alkoi rakentua ja josta muodostui yhteiskunnan moraalinen selkäranka (Saarikangas 2002, 117; Sulkunen 1987, 158–167). Toisen maailmansodan jälkeen äitiyttä määrittämään nousi äidinvaisto, joka kietoutui aikakauden ilmiönä vahvistuneeseen kotikulttiin (Heikkilä 1999, 233).

Hyvä äitiys rakentuu *Äitien sodassa* kodin siisteyden kautta paitsi ohjelmaformaatin asettamissa puitteissa, myös hyvälle äitiydelle asetettujen kulttuuristen odotusten varassa, joita äidit toistavat arvosteluissaan. Huostaanottoasiakirjoja tutkinut Johanna Hiitola (2015) toteaa, että arvioitaessa äitiyttä viranomaiskäsittelyissä moraalit ja kodin puhtaus liittyvät saumattomasti yhteen. Hän kiinnittää tutkimuksessaan huomion siihen, miten vanhemmat itse huostaanottoa vastustavissa vastineissaan perustelivat kunnollisuuttaan vanhempina juuri kodin puitteiden ja puhtauden kautta. (Hiitola 2015, 178, 180–181.) Vaikka siis hygieniavalistus on nyky-yhteiskunnan siisteyskäsitteiden ja nykyaikaisten kotien kannalta käynyt tarpeettomaksi, on siistin kodin ja hyvän äitiyden liitto edelleen vahva normi.

Toinen kodin järjestykseen liittyvä hyvän äitiyden merkki on lasten ensisijaisuus kodissa. Jokaisessa jaksossa kiinnitetään huomiota yleisiin tilaratkaisuihin. Erityisen tärkeäksi tilaratkaisut muodostuvat suhteessa siihen, kuka tilaa käyttää ja kenen ehdoilla se on järjestetty. Hyvä äiti antaa lapsille omat huoneet ja tyytyy itse vaikkapa olohuoneen yhteyteen tehtyyn nukkumispaikkaan (esim. ÄS jakso 7). Järjestely, jossa lapselle annetaan oma tai isompi huone on äitien mielestä oikeaoppinen. Eräs äideistä kiteyttää hyveen seuraavasti: ”Täs kämpäs lapsi on selkeesti etusijalla.” (ÄS jakso 7.) Jos lasten läsnäolo ei näy kodissa, sitä kommentoidaan hieman huolestuen: ”Aikuisten valtakuntaa siinä mielessä, että on paljon kirjoja, muttei ole lasten kirjoja. [...] Onkohan se lapsen valtakunta sitten jossain muualla. – Taitaa olla.” (ÄS jakso 6.) Sitaatin kuvaama tilannekin päättyy lopulta hyvin, kun lasten huone löytyy, ja molemmat arviota suorittaneista äideistä helpottuneina toteavat, että ”no nyt on lasten valtakuntaa, kyllä”.

Äitien puheessa lasten näkyminen kodissa on kodikkuuden merkki: lasten valokuvat, lelut ja lasten huomioiminen sisustuksessa luovat kodintuntua. Kun koti on siisti ja puitteet lasten ehdoilla järjestetty on tuloksena täyden kymppin ”lämmimhenkinen koti, jonka eteen nähdään vaivaa”. (ÄS jakso 4.) Lasten keskeisyys koteja arvioitaessa ei ohjelmassa liity niinkään kasvatuksellisiin arvoihin vaan ennemminkin sen voi nähdä yhtenä ”vanhemmuusprojektin” ilmentymänä. Kuten Ilana Aalto (2012, 240) toteaa, on äitiydestä 2000-luvulta lähtien tullut ”merkityksellinen elämäntapa sinällään”, joka on rakentunut kiintymyssuhdeteoreettisen ajattelun popularisoitumisen ja kaupallistumisen varaan. Lapsista on tullut keskeinen osa kodin järjestystä. Siisteys ja toisaalta kodikkuus, lasten läsnäolon näkyminen sekä ”aito” läsnäolo lapselle ovat kuitenkin hyveitä, joiden yhteensovittaminen ei ole itsestäänselvyys. Ne vaativat äideiltä tasapainottelua ja valintoja. Hyvän äitiyden ambi-

valentit odotukset johtavat taas kerran ristiriitatilanteeseen, jossa tavoitteeseen pyrkiminen vaikeuttaa siihen pääsyä (Berlant 2011, 1).

Sama ambivalenssi toistuu kodin arvioimistilanteissa. Vaikka lapsen ensisijaisuus kodin järjestyksessä on keskeistä, tärkeää on myös, että äidillä on oma tilansa. ”Äiti on tehnyt tässä tämmösen oman pienen keitaansa” (ÄS jakso 7) tai ”äidin oma sopukka” (ÄS jakso 7) ovat tyypillisiä hyväksyviä lausumia koteja arvioitaessa. Äidin oman tilan tärkeyttä perustellaan muun muassa sillä, että äidillä on hyvä olla ”oma tila ja tilaa hengittää” (ÄS jakso 1). Lapsensa kanssa makuuhuoneen jakaneen äidin kohdalla ratkaisu herättää ihmetystä, jossa kiteytyy kodin järjestyksen sekä lapsen ja äidin hallitseman tilan ristiriitaisuus. On huono, että ”tavallaan ei ole sitä ihan omaa yksityisyyttä”, mutta samalla myös lapsen oman sängyn puutetta kritisoidaan. (ÄS jakso 5.) Arvostelun voi tulkita viittaavaan siihen, että asunto on kaikkineen liian pieni eikä sen puitteissa ole voinut järjestää sekä lapsen että äidin edun mukaista tilaa. Kyllin tilava koti onkin ollut yksi kulttuurisesti jaetuista hyvän vanhemmuuden normeista jo 1900-luvun alusta lähtien. (Hiitola 2015, 181; Saarikangas 2002, 287–290, 293.) Ohjelmassa tilan puutteen kritisoiminen kytkeytyy selkeästi perhejäsenten tasavertaisuuden korostamiseen, mutta historiallisesti erillisten nukkumapaikkojen tärkeys on liittynyt erityisesti moraalisiin seikkoihin. (Saarikangas 2002, 282.)

Yllättävä, joskin yksittäinen, kodin ja hyvän äitiyden liittoon liittyvä huomio tulee esiin kauden ensimmäisessä jaksossa, jossa on mukana lähiössä asuva äiti. Arviointivuorossa olevien äitien ilmeet asuinpaikkaa kuvatessa korostavat ääneen lausuttua toteamusta, että ”onhan sillä aika paljon merkitystä, missä sä asut ja miten sen lapsen kasvatat, sillä se lapsihan on sun armoilla, et tavallaan se ympäristö on kans semmonen yks tärkeä” (ÄS jakso 1). Kommentti lapsen äidin armoilla olosta kiinnittää arvostelun nimenomaisesti hyvän äitiyden määritelmään, jossa lähiöäiti auttamatta epäonnistuu. Kohtaus on myös kauden jaksoissa ainoa, josta on tulkittavissa luokkaeroon viittaaminen, vaikkei sitä suoraan artikuloitu. Arvioivien äitien puheessa tuotetaan lähiöäitiin eron tekevää puhetta ja myös toimintaa kotia pisteyttäessä, mikä edelleen tuottaa luokkaeroa (ks. esim. Skeggs 2014, 224–225).

Johtopäätökset

On selvää, että äitien ”nettisodankäynnistä” inspiraationsa saanut ohjelmaformaatti epäonnistuu yrityksessään siirtää sosiaalisesta mediasta tutun äitien välisen riitelyasetelman televisio-ohjelman muotoon. *Äitien sota* on käsikirjoitettu ja materiaali vahvasti editoitua. Sosiaalisen median kamppailuja taas leimaa reaaliaikaisuus, spontaanuus ja vuorovaikutteisuus. Ohjelman alkuasetelmasta huolimatta vahvoja vastakkainasetteluja ei synny. *Äitien sodassa* hyvä äitiys määrittyy melko yllätyksettömästi hyvin tunnistettavien ja ohjelman äitien kesken yhteisesti jaettujen kulttuuristen äitikuvausten kautta. Jokaisen kolmen hyvän äitiyden määritelmän kohdalla näyttäytyy selkeä ambivalenssi: määritykset sisältävät aina kaksi toisensa poissulkevaa hyvettä, jotka hyvän äidin pitäisi silti pystyä toteuttamaan. Aidosti läsnä olevan äidin on huolehdittava myös omasta ajasta ja ”olla muutakin kuin äiti”. Perheen yhteisen ruokailun tärkeyttä toistetaan kyseenalaistamatta. Osallistuvan isän epäonnistuttua perheruokailun järjestämisessä, ambivalenssi ilmenee äitien suhtautumisessa isän osallisuuteen. Siistin ja lapsen ehdoilla toimivan kodin puitteissa ambivalenssi liittyy äidin tilalliseen onnistumiseen: tarjota lapselle omaa tilaa ja perheelle kodikas koti, mutta samalla pitää huoli siitä, että on myös omaa tilaa ”hengittää”. Tässä ambivalenssissa myös julma optimismi tulee ”olemassa olevaksi”. Se ei kuitenkaan ohjelmassa kohdistu toisille äideille asetettuihin hyvän äitiyden vaatimuksiin vaan näkyy selkeimmin siinä, miten äidit sijoittivat itsensä hyvän äitiyden määritelmiin.

Äitien sodan ennakkomainonta ja ohjelman nimi lupaavat dramaattisia konfrontaatioita ja vahvasti toisistaan eroavia kasvatusnäkömääksiä. Formaatin sotaista kuvastosta ja vastakkainasetteluista huolimatta äidit ovat varsinaisessa arvostelutilanteessa hyvin suopeita toisilleen. Formaatin rohkaisema kategorisointikin kääntyy äitien arvostelussa sopuisaksi hegemoniaksi: jokainen äiti tietää parhaiten oman lapsensa kohdalla. Formaatin ja osallistujien erilaiset lähtökohdat tulevat selkeästi näkyviin heti kauden aloitusjaksossa, kun yksi äideistä hakee puolisonsa kanssa lapsen hoidosta ja perhe lähtee kuntosalille. Lapsi leikkii lapsiparkissa, kun vanhemmat treenaavat. Toiset äidit eivät puutu asiaan mitenkään, mutta kertojaääni kommentoi: ”Ensin hoidossa tarhassa, sitten salilla.” Lietsonnasta huolimatta sosiaalisen median riitadiskurssit eivät siirry sellaisenaan ohjelman kohtaamiin. Tämä on mielenkiintoista erityisesti siksi, että konfliktit ja tunteenpurkaukset ovat olleet tosi-tv:lle luonteenomaisia. Formaattiin liitetään usein myös emotionaalisuus ja sosiaalisten normien rajojen koettelu. (Hautakangas 2005, 153.) Vaikuttaa siltä, että äitien välinen solidaarisuus on normi, jota ohjelmaan osallistuneet äidit eivät halunneet haastaa kasvokkain tapahtuvissa kohtaamisissa.

Lähteet

Audiovisuaalinen aineisto

Äitien sota -tv-ohjelma (ÄS) 1. tuotantokausi, jaksot 1–10. Banijay Finland. A Banijay Group Company.

ÄS jakso 1. esitetty 5.2.2015.

ÄS jakso 2. esitetty 12.2.2015.

ÄS jakso 3. esitetty 19.2.2015.

ÄS jakso 4. esitetty 26.2.2015.

ÄS jakso 5. esitetty 5.3.2015.

ÄS jakso 6. esitetty 12.3.2015.

ÄS jakso 7. esitetty 19.3.2015.

ÄS jakso 8. esitetty 26.3.2015.

ÄS jakso 9. esitetty 2.4.2015.

ÄS jakso 10. esitetty 9.4.2015.

Muu sähköinen aineisto

Liv.fi -internetsivusto < <http://www.livtv.fi/ohjelmat/aitien-sota> >. Viimeksi katsottu 1.11.2015.

Äitien sota -tv-puffi. 29.12.2014. Liv.fi -internetsivusto. Viimeksi katsottu 1.11.2015. < <http://www.livtv.fi/ohjelmat/aitien-sota/2042-aitien-sota--sarjassa-aidit-arvostelevat-toistensa-kasvatusmetodeja-ja-kodinhoitotaitoja---katso-tv-puffi> >.

Äitien sota -tv-puffi. 5.1.2015 Liv.fi -internetsivusto. Viimeksi katsottu 1.11.2015. < <http://www.livtv.fi/ohjelmat/aitien-sota/2046-aitien-sodan-ihanan-ivalliset-mainosmamat-ja-vinoilun-jalo-taito---nyt-aiheena-imetyt> >.

Äitien sota -tv-puffi. 14.1.2015 Liv.fi -internetsivusto. Viimeksi katsottu 1.11.2015. < <http://www.livtv.fi/ohjelmat/aitien-sota/2060-aitien-sodan-viehattavat-puffimutsit-ovat-taalla-taas-aivan-ihana-perhe-teilla> >.

Kirjallisuus

- Aalto, Ilana 2013. Isyyden aika. Historia, sukupuoli ja valta 1990-luvun isyyskeskustelussa. Jyväskylä: Nykyykulttuurin tutkimuskeskus.
- Bassin Donna, Honey Margaret & Kaplan Meryle Mahrer (toim.): Representations of Motherhood. Yale University Press. 1994.
- Berg, Kristiina 2008. Äitiys kulttuurisina odotuksina. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48/2008. Helsinki: Väestöliitto.
- Berlant, Lauren 2011. Cruel Optimism. Durham: Duke University Press.
- Hautakangas, Mikko 2005. Tavikset, tunteet ja moraali tv-viihteen. Todellisuustelevision anatomiaa. Journalismikritiikin vuosikirja 2005, 28 (1), 150–160.
- Hays, Susan 1996. The cultural contradictions of motherhood. New Haven, CT: Yale University Press.
- Heikkilä, Sanna 1999. Varhaishoivaa koskeva populaari valistuskirjoittelu Suomessa 1900-luvulla. Teoksessa Näre, Sari (toim.), Tunteiden sosiologiaa II. Historiaa ja säätelyä. Helsinki. Tietolipas 157. SKS, 229–248.
- Hiitola, Johanna 2015. Hallittu vanhemmuus. Sukupuoli, luokka ja etnisyys huostaanottoasiakirjoissa. Tampere: Tampere University Press.
- Johnston, Deirdre D. & Swanson, Debra H. 2004. Moms Hating Moms: The Internalization of Mother War Rhetoric. Sex Roles 51, (9/10), 497–509.
- Jokinen, Eeva 1996. Väsynyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä. Helsinki: WSOY.
- Karakainen, Suvi-Sadetta 2014. Lunatic Motherhood in Finnish Media Representations. Julkaisematon esitelämä. EUPOP2014-konferenssi. 30.7.2014. Lontoo: European Popular Culture Association.
- Kaplan, E. Ann 1992. Motherhood and Representation. The Mother in Popular Culture and Melodrama. London & New York: Routledge.
- Livingstone, Sonia 2004. The Challenge of Changing Audiences: Or, What Is the Researcher To Do in the Age of the Internet. European Journal of Communication, 19 (1), 75–86.
- Mannevuori, Mona 2015. Affektitehdas. Työn rationalisoinnin historiallisia jatkumia. Annales Universitatis Turkuensis C 406. Turku: Turun yliopiston julkaisuja.
- Miller, Tina 2005. Making sense of motherhood. A narrative approach. Cambridge: Cambridge University Press.
- Morrison, A. 2010. Autobiography in Real Time: A Genre Analysis of Personal Mommy Blogging. Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace, 4(2), article 1. [w w w - l ä h d e] < <http://cyberpsychology.eu/view.php?cisloclanku=2010120801&article=1> >. (Luettu 5.6.2015).
- Mälkiä, Tiina & Arminen, Ilkka 2015. Perheruokailu, media ja sosiaalisuus. Teoksessa Lahikainen, Anja Riitta, Mälkiä, Tiina & Repo, Katja (toim.), Media lapsiperheessä. Tampere: Vastapaino, 132–156.
- Noppiari, Elina & Hautakangas, Mikko 2012. "Kovaa työtä olla minä" Muotibloggaajat mediamaarkkinoilla. Tampere: Tampere University Press.
- Nopola, Sinikka 1991. Esipuhe. Teoksessa Nopola, Sinikka (toim.), Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo? Helsinki: WSOY, 7–8.
- Nousiainen, Kirsi 2004. Lapsistaan erillään asuvat äidit. Äitiysidentiteetin rakentamisen tiloja. SoPhi 89. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Nätkin, Ritva 1997. *Kamppailu suomalaisesta äitiydsestä. Maternalismi, väestöpolitiikka ja naisten kertomukset*. Helsinki: Gaudeamus.
- Saarikangas, Kirsi 2002. *Asunnon muodonmuutoksia. Puhtauden estetiikka ja sukupuoli-modernissa arkkitehtuurissa*. Helsinki: SKS.
- Sevón, Eija 2009. *Maternal responsibility and changing relationality at the beginning of motherhood*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House. Sevón, Eija 2012 'My life has changed, but his life hasn't': Making sense of the gendering of parenthood during the transition to motherhood. *Feminism & Psychology* 22 (1), 60–80. [www-lähde] <<http://fap.sagepub.com/content/22/1/60>>. (Luettu 12.9.2015).
- Skeggs, Beverley 2014. *Elävä luokka*. Suom. Lauri Lahikainen & Mikko Jakonen. Tampere: Vastapaino.
- Vuori, Jaana 2003. *Äitiyden ainekset*. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.), *Perhe murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus, 39–63.
- Warner, Judith 2010. *Forewords*. Teoksessa Lintott, Sheila (toim.) *Motherhood - Philosophy for Everyone, the Birth of Wisdom*. Chichester, Malden, MA: Wiley-Blackwell Publishing, X–XIV.
- Yonker, Madeline 2012. *The Rhetoric of Mom Blogs: A Study of Mothering Made Public*. Writing Program – Dissertations. Paper 34. Syracuse, New York: College of Arts and Sciences, Syracuse University.

***YTM Mari Lehto** on tohtorikoulutettava Turun yliopistossa mediatutkimuksen oppiaineessa.*

***FM Suvi-Sadetta Kaarakainen** työskentelee tohtorikoulutettavana Turun yliopistossa kulttuurihistorian oppiaineessa.*